

Warszawa, 23-12-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.501.36.2025.AK

Pan

Łukasz Jankowski

Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej

ul. Jana III Sobieskiego 110

00-764 Warszawa

e-mail: sekretariat@nil.org.pl

Szanowny Panie Prezesie,

w związku ze sprawą indywidualną rozpatrywaną w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich pragnę przedstawić Panu Prezesowi problem możliwego naruszenia prywatności osób z chorobami rzadkimi objawiającymi się zmianami anatomicznymi ciała, które są przedstawiane na zdjęciach medycznych publikowanych w podręcznikach i materiałach naukowych przez lekarzy, bez odpowiedniej anonimizacji (pseudonimizacji) wizerunku pacjentów. Przedmiotowe fotografie mogą bowiem zostać wykorzystywane bez zgody pacjentów, co prowadzi do naruszenia ich prywatności i godności, zwłaszcza gdy są szeroko dostępne w Internecie i druku.

Z analizy sprawy, która wpłynęła do mojego Biura wynika, że trudności pojawiają się w egzekwowaniu przez pacjentów odpowiedzialności dyscyplinarnej, cywilnej czy karnej lekarzy, ze względu na upływ czasu, zwłaszcza, gdy – tak jak w badanej sprawie – pacjentem było dziecko. Przypadki takie uwypuklają potrzebę oceny rzeczywistej ochrony praw pacjentów z chorobami rzadkimi, zwłaszcza gdy polegają one na zmianach anatomicznych w budowie ciała, a w konsekwencji wzmocnienia mechanizmów zapobiegania naruszeniom prywatności w kontekście publikacji

medycznych członków samorządu lekarskiego. Jakkolwiek dostrzegam, że skala tego problemu może być ograniczona, jednak nieuprawniona publikacja wizerunku osób chorych może stanowić dotkliwe naruszenie ich podstawowych praw.

Podstawę prawną do działań zapobiegawczych jest art. 5 pkt 1 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (Dz. U. z 2021 r. poz. 1342; dalej: ustawa o izbach lekarskich), który nakłada na samorząd lekarski obowiązek ustanowienia zasad etyki lekarskiej oraz dbania o ich przestrzeganie. W konsekwencji członkowie izb lekarskich, którzy samorząd tworzą, mają obowiązek przestrzegać zasad etyki oraz przepisów związanych z wykonywaniem zawodu (art. 8 ustawy o izbach lekarskich). W przypadku stwierdzenia naruszenia tych zasad, konieczne może być wszczęcie postępowania w sprawie odpowiedzialności zawodowej. W przypadku stwierdzenia naruszenia zasad etyki lub przepisów dotyczących wykonywania zawodu, samorząd lekarski powinien być gotowy do podjęcia działań w celu pociągnięcia winnych do odpowiedzialności (art. 5 pkt 5 ustawy o izbach lekarskich).

W kolejnych przepisach ustawy o izbach lekarskich, ustawodawca konsekwentnie podkreśla rolę samorządu w doskonaleniu zawodowym lekarzy (art. 5 pkt 7 ustawy o izbach lekarskich), przewidując dodatkowo współdziałanie z organami administracji publicznej, związkami zawodowymi oraz innymi organizacjami w kraju i za granicą w sprawach dotyczących ochrony zdrowia i warunków wykonywania zawodu lekarza (art. 5 pkt 20 ustawy o izbach lekarskich).

Zgodnie natomiast z art. 39 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o izbach lekarskich, do kompetencji Naczelnej Rady Lekarskiej należy m.in. sprawowanie pieczy nad należytym i sumiennym wykonywaniem zawodu lekarza przez członków samorządu lekarzy, upowszechnianie zasady etyki lekarskiej oraz dbanie o ich przestrzeganie.

W mojej ocenie, istotne jest, aby władze samorządu lekarskiego działały proaktywnie w sprawach takich jak niniejsza, zwłaszcza, że obowiązujące przepisy stwarzają ku temu szerokie możliwości. Jednym z takich rozwiązań – w przypadku jeśli nie jest jeszcze wdrożone – może być np. mechanizm weryfikacji zgód pacjentów na publikację materiałów zawierających wizerunek i dane medyczne, oraz egzekwowanie ich przestrzegania przez instytucje naukowe i dydaktyczne, zwłaszcza gdy dotyczą zgód rodziców na wykorzystanie wizerunku dzieci. Podstawowe znaczenie ma też informowanie pacjentów i ich przedstawicieli ustawowych przed wykonaniem fotografii o jej celu, w tym poprzez wskazanie, w jakim zakresie i na jakich zasadach zdjęcia robione na potrzeby dokumentacji medycznej mogą następnie być

wykorzystywane – w formie zanonimizowanej bądź nie – dla celów dydaktycznych i naukowych, tak by możliwe było wyrażenie świadomej zgody już na samo wykonanie zdjęcia.

W tych okolicznościach, zwracam się do Pana Prezesa z pytaniami o podejmowane dotychczas oraz planowane przez Naczelną Radę Lekarską działania dotyczące ochrony prawa do prywatności i ochrony danych osobowych pacjentów ze schorzeniami rzadkimi, w tym działania ukierunkowane na promowanie standardów etycznych w środowisku medycznym w celu zapobiegania podobnym sytuacjom w przyszłości. W szczególności, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 ze zm.) — uprzejmie proszę o Pana Prezesa o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie poprzez odniesienie się do przedstawionych wyżej uwag oraz udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

- 1) Czy Naczelna Rada Lekarska wprowadziła lub zaktualizowała w ostatnim czasie zasady etyczne dotyczące publikacji materiałów medycznych, w tym ochrony wizerunku i danych osobowych pacjentów?
- 2) W jaki sposób Naczelna Rada Lekarska zapewnia egzekwowanie obowiązujących standardów etycznych i prawnych w przypadku wykorzystywania danych wrażliwych pacjentów w publikacjach naukowych?
- 3) Czy zostały podjęte lub zaplanowane działania edukacyjne, szkolenia lub kampanie informacyjne dla lekarzy i personelu medycznego dotyczące praw pacjenta w zakresie zgody na publikację materiałów medycznych oraz odpowiedzialności zawodowej?
- 4) Jakie działania podejmuje Naczelna Rada Lekarska w celu zwiększenia świadomości prawnej lekarzy odnośnie do obowiązków wynikających z RODO i ustawy o ochronie danych osobowych?
- 5) W jaki sposób Naczelna Rada Lekarska wspiera ofiary naruszeń prywatności i danych osobowych i czy w sytuacjach podobnych do przedstawionej zapewnia dostęp do pomocy prawnej i psychologicznej?

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pan prof. dr hab. Wojciech Załuska

Przewodniczący Konferencji

Rektorów Akademickich Uczelni Medycznych

kraum@umlub.pl